

IKBY Referandumunun Etkileri

AYDIN MARUF

Aydın Maruf, lisans eğitimini Hukuk Fakültesi, yüksek lisans eğitimini ise Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde tamamlamıştır. Irak Türkmen Cephesi'nin (ITC) 2011 yılının Mayıs ayında oluşturulan yönetiminde, Yönetim Kurulu üyesi olarak görev almıştır. Aynı yıl itibarıyla ITC'nin Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi Sorumlusu olmuştur. 2000-2002 yılları arasında Türkmeneli Partisi'nin siyasi büro üyeliğini yapmıştır. Irak Türkmenleri Öğrenci ve Gençler Birliği'nin kuruculuğunu yapan Aydın Maruf, aynı zamanda 1995- 1998 ve 2000 yıllarında bu kuruluşun başkanlığını yürütmüştür. 21 Eylül 2013 tarihinde Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi parlamento seçimlerinde Erbil'den milletvekili seçilmiştir.

ORSAM: 25 Eylül referandumuna ilişkin süreci nasıl değerlendiriyorsunuz? Referandum öncesi alınan kararlar ve partilerin pozisyonu nasıldı? Türkmenler bu sürecin neresindeydi?

Maruf: IKBY referandumu tek taraflı olarak alınmış yanlış bir karardı. Bu hatalı referandum etnik gruplar arasındaki ilişkileri olumsuz yönde etkiledi. Biz Türkmen toplumu olarak bu referandumu boykot ettik. Kürt siyasi partilerin hepsi –normal olarak– referandumun yapılmasını ve Kürdistan’ın bağımsızlığını destekledi. Goran (Değişim) Hareketi, İslami Cemaat ve Kürdistan Yurtseverler Birliği’nin (KYB) içerisindeki bir grup ise referandumun tek taraflı bir karar ve zamanlama açısından yanlış olduğunu söyleyerek ertelenmesini istedi. Kısaca referandum Kürtleri de ikiye böldü ve IKBY’yi bütün yönleriyle olumsuz etkiledi. Ayrıca bu referandum, İbadi hükümetine büyük kazanımlar sağladı ve bölgedeki etkinliğini büyük oranda arttırdı. Türkmenler ise bu konuda ortak hareket ettiler ve önemli adımlar atıldılar. Bundan sonra Türkmenler içinde bu dönem önemli olacaktır.

Referandum sonrasındaki gelişmeler IKBY’nin iç ve dış siyasetinde ciddi bir dönüşüm ve değişim ortaya çıkardı. Sizce referandum IKBY’yi nasıl etkiledi? Referandum sonrası siyasi süreçte neler yaşandı?

Referandumun bu şekilde yapılması öncelikle Bağdat hükümetine avantaj sağlamış; Kürt siyasi hareketinin ise büyük kayıplar vermesine sebep olmuştur. Kürtler 2003 sonrası elde ettikleri kazanımları kaybederek –referandum sonrasında oluşan bu yeni dönemde– hayal ettikleri devletten belki de elli yıl daha uzaklaşmışlardır. Referandum sonrasında IKBY halkı ve bölge güven kaybına uğradı. Ayrıca bu referandum siyasi ve ekonomik istikrarsızlığa neden oldu. Açıkçası bu referandum Kürtlere zarar vermekle beraber İbadi hükümetine büyük kazanımlar sağladı.

IKBY’de aktif olan partilerin referanduma yaklaşımları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Hangi parti referandum konusunda nasıl bir pozisyon aldı? Referandumu destekleyen partiler neden destekledi?

Aslında bütün partiler bu referandumu destekliyordu. Partiler ikiye bölündü. Bir kısmı KDP liderliğinde faaliyet gösteriyordu; diğerler ise Goran Hareketi ile beraber hareket etti. Bazı partiler zamanlama açısından bu referandumun uygun olmadığını savundu. Goran Hareketi, referandumun IKBY Parlamentosu’nda görüşülerek kararlaştırılmasını istiyordu. Ancak KDP bu referandumun liderliğini yapmak istedi. Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ve Goran Hareketi arasındaki bu siyasi çekişme diğer siyasi partilerin ikiye bölünmesine neden oldu.

Referandum Kürtleri de ikiye böldü ve IKBY’yi bütün yönleriyle olumsuz etkiledi. Ayrıca bu referandum, İbadi hükümetine büyük kazanımlar sağladı ve bölgedeki etkinliğini büyük oranda arttırdı.

Referandum sonrasında ortaya çıkan yeni durumda bu siyasi partiler nasıl pozisyon aldılar? IKBY’de yeniden şekillenen iç siyasette yeni ittifak ve ayrışmalar konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Referandum sonrasında yeni bir ittifak veya yeni bir anlaşma ortaya çıkmadı. KDP ile KYB ortak bir şekilde hükümet ve parlamento çalışmalarına devam ediyor. Bölge başkanlık yetkilerinin dondurulması ve bu görevlerinin hükümet ve parlamentoya devredilmesi olumlu bir adım olmuştur. Bu süreçten sonra bölgenin yönetiminin daha iyiye gideceğini düşünüyoruz. Goran Hareketi, parlamento başkanlığından ve hükümetten çekilme ihtimali yüksektir. IKBY siyasetinin normalleştirilmesi için erken seçim yapılması ihtimali yüksektir.

Referandum sonrasında oluşan yeni ortamın yaklaşan IKBY seçimlerine etkisi nasıl olacaktır? Yeni siyasi hareketler ya da mevcut partilerin seçimlerdeki durumu ne olacak?

Referandum sonrasında oluşan bu yeni durum seçimleri alışılmışın dışında farklı değişikliklere sebep olabilir. Dolayısıyla yaklaşan IKBY seçimlerini de etkileyecektir. Bu durumdan siyasi ve toplumsal destek olarak en çok fayda sağlayan parti Goran Hareketi olmuştur. KDP kontrollü gidiyor. KYB’nin

ise etkinliğini kaybetmesi ve zayıflaması bekleniyor. KYB, Goran Hareketi ve İslami gruplardan ayrılan ve seçim sonucunu değiştirebilecek yeni siyasi parti ve gruplara ortaya çıkmaya başlamıştır. Mesela Yeni Nesil Hareketi ve IKBY eski Başbakanı Dr. Berham Salih'in listesi gibi etkili siyasi gruplar sahneye hızlı bir şekilde çıkmaya başlamıştır.

Referandum sonrasında IKBY Başkanı Mesud Barzani başkanlık yetkilerinin bir kısmını başbakan ve meclise devretmiştir. Bu yetki devri başkanlık seçimlerini ve bölgenin idaresini nasıl etkileyecektir? Neçirvan Barzani ve Kubad Talabani gibi siyasetçilerin tutumunu değerlendirir misiniz? Pratikte bunun uygulanmasında ne türden sorunlar çıkabilir?

Referandum sonrasında Barzani'nin başkanlık yetkilerinin bir kısmını devretmesi uygun bir zamanda olmuştur ve olumlu karşılanmıştır. Böylece bölgede radikal ve ferdi kararlar siyaseti de sona ermiştir. Bu değişimden sonra Neçirvan Barzani ve

Kubat Talabani başkanlığında yönetilen hükümet, bu durumun aşılabilmesi için bir fırsattır. Böylece süreçte içerisinde gerekli değişmelerin yapılması için kısa süreler yeterli olacaktır. Bu hükümet ılımlı, akıllı ve diplomatik bir yönetim olarak Bağdat ile olan sorunları barışçıl bir şekilde diyalog yoluyla çözmek istemektedir. Bağdat hükümetinin bu durumu iyi değerlendirmesi gerekmektedir. Böylece IKBY içerisinde Bağdat'ın isteğine göre hareket edebilecek bir yönetim olacaktır. Ayrıca Erbil'deki mevcut hükümete karşı içeriden ve dışarıdan engellemeler yapılmakta ve IKBY hükümetin başarısız olması için çalışılmaktadır.

Referandum sonrası KYB içerisinde oluşan bölünmüşlüğü ve KYB'nin gelecek kurultayını değerlendirir misiniz?

KYB'nin bölünme olasılığı bulunmaktadır. KYB içerisindeki bu bölünme en yüksek aşamaya ulaşmıştır. KYB, IKBY'deki en önemli partilerden birisidir. Dolayısıyla KYB içerisindeki iç sorunlar partinin di-

ğer partiler ile olan ilişkilerini olumsuz olarak etkilemektedir. Bu nedenle KYB düzenli bir siyasi tutum sürdürememektedir. KDP ise işbirliği yapabilecek başka bir parti bulamadığı için mecburen KYB ile beraber hareket etmektedir. KYB içerisindeki gruplaşma ve iç çekişmelerden dolayı gelecek dönemde yapacağı kongre çok zor geçecektir. KYB bölünmeye doğru gitmektedir. KYB'den ayrılacak gruplar yeni siyasi partiler kurmayı planlamaktadır. KYB'nin yapacağı kongre ile siyasi hayatının bitmesi beklenmektedir.

Referandum sonrası süreçte Erbil-Bağdat ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bağdat'ın başta Kerkük olmak üzere tartışmalı bölgelere müdahalesi IKBY'yi nasıl etkiledi? Bundan sonraki süreçte Erbil-Bağdat ilişkilerinin geleceğini nasıl yorumluyorsunuz?

Bağdat yönetimi, referandum sonrası çıkan olaylardan yararlanarak bölgede hakimiyet kurmak istemektedir. Böylece Bağdat yönetimi asıl amacı olarak bölgede Şii hakimiyetini güçlendirmek istemektedir. Tartışmalı bölgelerin IKBY kontrolünden Bağdat'ın kontrolüne geçmesi sadece KYB'yi zor durumda bıraktı. KYB, Bağdat ile bir anlaşma yaparak kontrollü olarak geri çekildi ve böylece bölgenin kontrolü el değiştirmiş oldu. Ancak KYB'nin bu tutumu Erbil halkı tarafından olumsuz karşılandı.

Referandum öncesi ve sonrasında başta Türkiye, İran ve ABD olmak üzere bölgesel ve uluslararası güçlerin IKBY'ye ilişkin tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Türkiye ile IKBY arasındaki ilişkilerin geleceği hakkında neler söyleyebilirsiniz? Bu Türkmenleri nasıl etkileyecek?

Referandumdan dolayı IKBY'nin komşu ülkelerle ve diğer ülkelerle ilişkileri olumsuz olarak etkilenmiştir. IKBY'nin düştüğü bu yeni durumdan en çok faydalanan aktör İran olmuştur. Referandumun so-

nucunda Bağdat yönetimi, 14 yıldan beri IKBY'nin yaptıklarının intikamını almıştır. Bağdat yönetimi eline geçen bu fırsatı çok iyi değerlendirerek IKBY'yi çok zayıf bir noktaya itmeye çalıştı. Bu yeni ortam Bağdat ve İran için iyi bir ortam sağladı. Türkiye'nin Bağdat'ın yanı sıra IKBY ile de iyi ilişkilere sahip olması bölgedeki Türkmenlerin durumunu olumlu olarak etkileyecektir. Türkiye, Ortadoğu için önemli bir ülkedir. IKBY'de yaşayan herkes IKBY'nin Türkiye ile iyi ilişkilere sahip olmasını istemektedir. Çünkü IKBY'nin Türkiye ile iyi ilişkilere sahip olması öncelikle Türkmenlere ve diğer bütün grupların günlük hayatına etki edecektir.

IKBY içerisinde Bağdat'ın isteğine göre hareket edebilecek bir yönetim olacaktır. Ayrıca Erbil'deki mevcut hükümete karşı içeriden ve dışarıdan engellemeler yapılmakta ve IKBY hükümetin başarısız olması için çalışılmaktadır.

Referandumun oluşturduğu ortam Irak genel seçimlerini nasıl etkileyecektir? Irak siyasetinde faaliyet gösteren partilerin pozisyonu ve durumu ne olacak? Özellikle Kerkük'te gelecekteki siyasi durumun nasıl şekillenmesini bekliyorsunuz?

Referandumun yapılması başlı başına bir hatadır. Bu hata Erbil ile Bağdat arasındaki ilişkileri etkilemektedir. Bölgede IŞİD'in sona erdirilmesi Bağdat yönetimi için bir başarıdır. Bu durum genel seçimleri Bağdat'ın lehine etkileyecektir. İbadi'nin popülaritesi artmaktadır ve gelecek seçimlerde büyük bir başarı elde etme ihtimali yüksektir.

Referandum sonrası süreçte Türkmenler ile Kürtler arasındaki ilişkilerin geleceği konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Türkmen ve Kürtlerin ilişkileri çok önemlidir. Türkmenler ve Kürtler bölgedeki iki önemli toplumdur. Her iki toplum siyasi çekişmelerden uzak tutulmalı. ○